בס"ד

כתר תורה

כתר תורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

הרב יצחק יוסף שליט"א

העלון השבועי

פרשת ויצא תשפ"ד

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

ללמוד לעשות

"... וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו **וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.**"

פרש"י: וישכב במקום ההוא - לשון מיעוט, באותו מקום שכב, **אבל ארבע עשרה שנים, ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה.**

התורה רומזת לנו, שיעקב אבינו, טרם שהלך אל בית לבן, ישב בבית מדרשם של שם ועבר, בהתמדה ובשקידה עצומה, עד כדי כך שהוא לא שכב על מיטה כלל. שדווקא '**בַּמָּקוֹם הַהוּא**' – שכב, אבל כל ארבע עשרה שנה - לא שכב. איזו התמדה נפלאה! איזו אהבת התורה מיוחדת!

אלא, שהשאלה מתבקשת. אנו יודעים שמצוות תלמוד תורה היא הגדולה ביותר. אם כן, קשה. מפני מה התורה אינה מציינת את התמדתו הגדולה של יעקב אבינו במפורש? וכי ללמוד בבית שם ועבר ארבע עשרה שנה ללא שכיבה, זהו דבר של מה בכך?!... הרי אילו היה זה כתוב מפורש, הרי שכל אחד מישראל לדורות עולם, היה יכול לשאוב מכך התחזקות עצומה?

יתרה מזו, כאשר נתבונן בתורה הקדושה, נשים לב. כי גדולי האומה: אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד ושלמה... כמעט ולא הוזכרה בתנ"ך גדלותם והתמדתם בתורה בצורה מיוחדת. ואף אם הוזכר עניין זה, היה זה במילים קצרות ביותר. (כגון: 'ויעקב איש תם יושב אהלים...') - והשאלה היא. מדוע התורה לא מציינת זאת בפירוש ובהרחבה, ולו בצורה הפשוטה ביותר?

והתשובה נפלאה. כמו שהזכרנו, תלמוד תורה - כנגד המצוות כולם. אלא שכאשר נבאר מדוע תלמוד תורה כנגד כולם נוכל להבין את התשובה.

הגמרא אומרת (קידושין מ.): 'וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאלה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול, נענה ר"ע ואמר: תלמוד גדול, **נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה.**' – אם כן, כל גדולת התלמוד, משום ש'**התלמוד מביא לידי מעשה**'!.

וכאן מבאר השל"ה (מסכת שבועות פרק תורה אור) – אין הכוונה היא 'שהתלמוד מביא לידי מעשה', מחמת 'הידיעה' - שהתלמוד מלמד כיצד לקיים את המצוות. אלא הכוונה היא, שבתלמוד יש כח סגולי מיוחד במינו, שנותן לאדם את הכח להתגבר על החומר, על העצלות, על הגאווה ועל התכונות הרעות. כך אחר הזדככות החומר יש באדם כח לעשות מעשים טובים. ומהי הראיה? שהרי שאנשים רבים יודעים הלכות רבות ולא תמיד מקיימים את מה שיודעים, הרי שלא עצם ידיעת התלמוד מביאה לידי מעשה. – אלא על כרחך סגולת הלימוד עצמו, היא המביאה לידי המעשה.

אכן הדברים נפלאים. נוכל להבין, שכאשר התורה משבחת את האנשים הגדולים בחירי האומה, אין היא משבחת אתם **אלא במעשים טובים.** (כגון: עשרה ניסיונות שנתנסה אברהם אבינו, עקידת יצחק, יעקב בבית לבן – שהייתו בבית לבן, מעשה דינה, שנאת עשיו, ואחרי הכל להישאר 'יעקב אבינו'. וכן משה רבינו שזכה לתואר 'עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'. דוד המלך שהיה מוזר לאחיו, עבר ניסיונות גדולים, היה גיבור מלך ישראל, ואמר על עצמו 'ואנכי תולעת ולא איש'.) **וכאשר נשאל:** מדוע התורה לא מזכירה את התורה שלמדו?

התשובה היא נפלאה. משום, שכל מעשים טובים אלו, הם עצמם עדות לדבקות בתורה של הצדיק. **שאין אדם יכול להגיע למעשים אלו מעצמו, אלא על ידי תלמוד תורה!** לימוד התורה הוא זה שמעדן את האדם. הוא שנותן לו את הכוח להבליג - בעת מחלוקת. עוזר לו לשתוק - בעת תרעומת. נותן לו את הכוח - להיות מן הנעלבים ואינם עולבים.

מעתה נאמר, שכאשר התורה מזכירה את הנהגותיהם המיוחדות של בחירי האומה הרי שמיד התלמוד התורה מקבל ערך עליון. אנו יכולים לראות, להיכן הוא הצליח להוביל את האנשים הגדולים.

לעומת זאת, אילו לא היינו מוצאים בבחירי האומה הנהגות כאלו מיוחדות, הרי שערך הלימוד כוחו חלש יותר. וכבר דרשו חז"ל דברים כדורבנות: 'כל תלמיד חכם שאין בו מידות טובות נבלה טובה הימנו' (ויקרא רבה פרשה א).

(על פי דברים אלו נוכל ליישב את הסתירה בין הגמרות: בגמרא קידושין (מ.) נאמר: 'אמר רב המנונא: אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה.' ובגמרא שבת (לא.) נאמר: 'כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה' – הרי סתירה? – והביאור כך. עצם העובדה שהאדם עסק ונתן באמונה היא עצמה תלויה בשאלה אם הוא עסק בתורה, שאם לא עסק בתורה תדיר וקבע בה עיתים, הסיכוי קלוש ביותר שיהיה משאו ומתנו באמונה.)

מעתה, חובה עלינו לשים לב, לעבודת המידות והדבקות במעשים הטובים, שהם הם המבחן האמתי, לשום ולהעריך את חשיבות הלימוד תורה שלנו.

ה' יזכנו לתלמוד שמביא לידי מעשה – אמן!

להקדשת העלון לברכה הצלחה ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו>
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

נושא: מעביד שקיזז שכר מעבודתה של אשה נשואה שגזלה אותו

אשה מסויימת עבדה כפקידה במשרד כמה חודשים, והמעביד גילה שמאז שהאשה החלה בעבודתה חשבון הטלפון גבוה מהרגיל, המעביד ביקש פירוט שיחות מחברת בזק וראה שהאשה מדברת "שעות על גבי שעות" למספרי טלפון קבועים שאין להם קשר כזה או אחר למשרד, בסוף החודש המעביד קיזז לה ממשכורתה את רוב המשכורת עבור כל החודשים שהיא דיברה בטלפון של המשרד, בעלה שהיה אברך טען שהשכר מעבודתה מגיע לו, ומשכך, אין למעביד לקזז משכר אשתו, ובכל מצב הוא לא חייב לשלם לו אלא האשה חייבת לו והבעל הביא כסיוע לדבריו את השו"ע (חו"מ שמט, א) "..אשת איש שגנבה אם אין הקרן בעין או חילופיו אין לה ממה לשלם עד שתתאלמן או תתגרש". ומשכך עליו להחזיר את הקיזוז שקיזז שלא כדין. המעביד ידע שגירושין או אלמנות זו לא אופציה לטווח הקרוב ושאלתו בפיו מה עליו לעשות?

לכאורה יש לחקור האם שכר עבודה של האשה מגיעים לבעל ואין לאשתו שום זכות במעשה ידיה וממילא אי אפשר לקזז ממשכורתה אפי' שקל אחד, **או ששכר פעולתה שייכים לה** ולאחר מכן היא מעבירה אותם לבעלה וממילא המעביד יכול לעכב את שכר עבודתה.

והנה יש לדון בשכר מעשה ידיהן של הנשים שעובדות כפקידות או מורות, גננות ושאר מקצועות המצויות במשק, האם במלאכות אלו אמרינן שחכמים תיקנו שמעשה ידיה של האשה להבעל או לא, שהרי הרמב"ם כתב (בפכ"א מהל' אישות ה"א) "מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה, ומה היא עושה לו הכל כמנהג המדינה, מקום שדרכן לארוג אורגת לרקום רוקמת לטוות צמר או פשתים טווה וכו'," ויעויין בשו"ע אבהע"ז (סי' פ') שמנה איזה מלאכות היו בזמנם, ובכל מצב זה ודאי לא מלאכות של היום. ולכאורה אפשר לומר שדוקא מלאכות אלו שמנו הרמב"ם והשו"ע שהנשים חייבות לעשות לבעליהן רק אז תקנו חכמים שמעשה ידיהן לבעלים, אבל במלאכות שאין הנשים חייבות לעשות לבעליהן לא תיקנו חכמים שמעשה ידיהן לבעליהן וזה נחשב כמותר מעשה ידיה ו/או להעדפה שע"י הדחק וזה יהיה שייך להן.

וראיתי לשון חריפה בתשובת הרשב"א (ח"ב סי' לא ד"ה לעניין) וז"ל: "שהרי אין האשה חייבת לטרוח ולבנות ולעקור ולנטוע ולא להשכיר כלים ולהתעסק בריבית אלא לעשות בצמר כקצבה השנויה במשנתנו, ואם רצה הבעל לשנותה למלאכה אחרת אינו רשאי שאינה אצלו כשפחה הכנענית שיכול לשנותה לכל מלאכה.." הבית מאיר (אבהע"ז סי' פ) טוען שהשו"ע סובר כהרשב"א שאם אין דרכה במלאכת טוויה בצמר אינו יכול לכפותה לעבוד, **וכיום שהאשה עובדת מרצונה כפקידה וגננת ומורה מעשיה ידיה שלה וממילא המעביד כן יוכל לקזז ממשכורתה.**

ולעומת זאת המהרי"ט (ח"ב, חו"מ סי' סז ד"ה ומה שמספקא) טוען הפוך שכיום אותם הנשים שהמה כאניות סוחר ונכנסות בבית השרים ומכלכלות את בעליהן ומפרי ידיהן עשו חיל עושר ונכסים, ועבודות אלו היא עושה מרצונה מכיון שהיא רוצה הרווחה לביתה ומשכך מסיק המהרי"ט שמעשה ידיה שייכים לבעלה. וכן העלה החזו"א (אבהע"ז סי' ע אות ו). ולכן אם מעשי ידיה שלו אז ממילא אי אפשר לקזז ממשכורתה כי זה שייך לבעל.

המשך בעמ' 4

שאלה:

אני גרה באחד מישובי העוטף בדרום אשר ניזוקו מאירועי ה - 7/10, ובתוך הנזקים נפגע גם העירוב בישוב ואין מי שיעמוד כעת להחזירו על מתכונתו, האם יש איזה דרך לסמוך ולהתיר הטלטול ביום השבת?

תשובה:

(תשובה זו אקטואלית גם ליישובינו פה תל-ציון)

ראשית, בגדר רשות הרבים, הנה מרן בשו"ע בסימן שמה' ס"ז כתב: איזהו רשות הרבים, רחובות ושווקים הרחבים טז' אמה, ויש אומרים שכל שאין שישים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים.

ולפי הכלל המסור בידינו כל היכא שכתב השו"ע הלכה בסתם ואחר כך הביא יש אומרים, הלכה כהסתם, ואם כן כל רחוב בזמנינו רחב לפחות כ-8 מטר שהוא שיעור רה"ר ודינו כרה"ר.

אולם בשו"ע סימן שג' סעיף יח' נראה שפוסק כהיש אומרים ע"ש וראה באור לציון חלק ב' עמוד ו' שיישב שבסימן שמה' מדובר באיסור הוצאה מדאורייתא ולכן פסק להחמיר ובסימן שג' מדובר באיסור הוצאה מדרבנן (תכשיטי הנשים ,שמא יוליכם ד' אמות ברה"ר) ולכן סמך על המקילים.

ובאמת שרבים ועצומים נחלקו בדעת מרן אם העיקר כמו שכתב בסימן שג או בסימן שמה (ולא חילקו כהאור לציון) והביאם באורך מרן הרב עובדיה זצ"ל ביביע אומר חלק ט' סימן לג' וסיים שלא יצאנו מכלל ספק בדעת מרן, ויש פנים לכאן ולכאן.

ולכן בוודאי שיש להחמיר בכל רשות הרבים שלא לטלטל בה.

אלא שצריך לדעת שכיון שבישובים הללו ישנה גדר שמירה המקיפה את כל הישוב (והוקפה לדירה כמבואר בשו"ע סימן תא' דסתם עיירות מוקפות לדירה שבונים בתים תחילה ואחר כך מקיפים

המשך בעמ' 3

אותם) לכאורה יהיה מותר לטלטל שהרי פסק שולחן ערוך סימן שסד' ס"ב: רה"ר אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שנגעלות בלילה, וי"א אע"פ שאינן נגעלות אלא שראויות להינעל.

ואם כן כיון שיש גדר עם דלתות שנגעלות בלילה מותר לטלטל בתוכן.

ויש שפקפו בהיתר זה מדברי השולחן ערוך סימן שנח' ס"ט: קרפף יותר מסאתיים שהוקף לדירה וכו' אם נזרע רובו, הזרעים מבטלים הדירה ואפילו אם נזרע מיעוטו אם יש בהם יותר מסאתיים אסור לטלטל בכולו. ואם כן באותם הישובים ישנם בדרך כלל כידוע שטחים זרועים צמודים לגדר ומבטלים את היתר החומה?

אולם בשו"ת דבר שמואל (אבוהב) סימן רנט' (הובא בביאור הלכה סימן שנח' ד"ה אבל) כתב להקל בעיר מוקפת חומה אפילו כשיש שם שטחים זרועים. ולפני כעשר שנים אמר לי בעל פה הרה"ג יעקב ברנדוויין שליט"א (אחראי על העירוב בישוב תל-ציון) שאין להביא ראיה מהדבר שמואל כי המעיין בתוך דבריו יראה שטעמו שאלו הבונים את החומה כוונתם מלכתחילה להניח מבפנים לחומה מקום פנוי מבלי שום בנין לחיזוק השמירה וכמנהג רוב העיירות הבצורות. ואם כן על כל פנים באותם ישובים שישנם המון **שטחים ריקים שאינם סמוכים לגדר כלל** ולא נועדו להיות ריקים מטעמי בטיחות, לא נוכל לסמוך על הדבר שמואל.

אולם המעיין בדבר שמואל יראה שטעמו העיקרי לחלק בבירור בין קרפף שהוקף לצורך היחיד המיוחד לבעליו ובין עיר שלימה שהוקפה, שאין סברא לומר ששטח זרוע ששייך לפלוני, יבטל היקפה של עיר שלימה.

(וידעתי כי פוסק שמביא כמה טעמים אין להקל אלא בצירוף כולם אולם אין זה כלל גורף וכל תשובה לגופה, וצריך להיות בקי בכללי הפסיקה ובלשונות הפוסקים לדעת היכן יש להתייחס לזה הכלל והיכן לא, ולא אאריך בזה כאן)

ועל כל פנים יש לחלק עוד בעניין אחר שכל דברי השולחן ערוך בדין קרפף זרוע הוא דווקא כשהוא זרוע ולא בשטחים ריקים.

ואכן באותם ישובי העוטף וכן פה תל ציון מדובר בשטחים ריקים (בנטועים אילנות אין חשש כמבואר בשו"ע) ומייחדים להם שטחים לחקלאות בנפרד מחוץ לתחום הישוב, ואף כי הגאון חזון איש (או"ח סימן קנו' עמוד 511) חשש גם בשטחים ריקים, אולם השיב על כך בספר מגילת ספר שאין כל חשש בזה. ואף החזון איש עצמו לא ברירה ליה כל כך שהרי בחזון איש בסימן פט' ס"ק ז' כתב: ואם יש מגרש פנוי תוך העיר וכו' אם הן יתר על בית סאתיים אוסרים כל העיר "**אבל אין אנו נזהרין בזה**" וכן העלה בשו"ת מציון אורה חלק א' סימן יט'

ויש שהעלו חשש מחמת שפעמים ישנן פירצות בגדר שנעשות על ידי הערבים (מחבלים) אולם בשולחן ערוך סימן שסב' ס"ט ובסעיף י' מבואר שכל שהפירצה אינה אלא עשר אמות (4.80 ולהחזון איש 6 מטר) אינה פוסלת. ובפרט כיום שהגדר חשמלית וכשיש פרצה מתקנים אותה מיד, אין חשש.

אולם בישובים שישנם תושבים אשר מחללים שבת בפרהסיא הם פוסלים את העירוב וזה עניין שצריך לפתור גם באופן שיש עירוב כדת וכדין כמבואר בשו"ע סימן שפה' ס"ג וכיום המנהג הוא לשכור רשות ממפקד המשטרה המקומי, בהסתמך על כך שיש רשות למשטרה להיכנס לבתים פרטיים לצרכי בטחון. כמו כן ניתן גם לשכור רשות מראשי הישוב, במקומות בהם יש להם רשות להפקעת קרקעות פרטיות (בדרך כלל בקיבוצים), ויש עוד פתרונות ואכמ"ל.

לכן למסקנה:

ישוב המוקף בגדר ביטחון מותר לטלטל בתוכו מעיקר הדין, וברור שאם חוץ מהגדר ביטחון יש בנוסף עירוב כדת, יש להחמיר שלא לטלטל חוץ לגבולות העירוב ולא לסמוך על גדר הביטחון.

בברכה

אלון בן שבת

המשך מע' 2 - הלכה למעשה - הרב יגאל אלון

האמנם המשנה למלך (אישות, כא, א) הבין בדברי המהרי"ט שכל דבריו שמעשה ידיה שייך לה זה רק באשה שאינה ניזונת מבעלה, אבל בניזונת מבעלה זה הולך ישירות לבעל. אבל כבר דחה זאת בספר מנחת פתים (סי' פ) שבכל מצב אם היא עבדה בעבודות שהיא לא חייבת בהן זה נקרא כהעדפה ע"י הדחק וזה שייך לה.

זאת ועוד, ראיתי בחלקת מחוקק (אבהע"ז סי' פ סק"ב) בשם הב"ח (אות י) דנוהגים במדינות אלו שלא להוציא מידה האשה שום העדפה שע"י הדחק כיון דהראשונים נחלקו אם פסקינן שהעדפה ע"י הדחק שייך לה או לבעל ומספק זה שייך לה. אבל החזו"א (שם. אות ה) כתב שלא פסקינן כהב"ח אלא כפשוטו של השו"ע שהעדפה ע"י הדחק זה שייך לבעל. וז"ל: "ונראה דלאו מנהג רוב ישראל קאמר הב"ח, שהרי לא שלח בכל גבול ישראל על זה, ואחרי שמרן ובית דינו והרמ"א ובית דינו נהגו להוציא וזהו מנהג רוב ישראל שקבלו הכרעת השו"ע, ומנהג הב"ח ז"ל נראה שהונהג עפ"י דעתו שהוא ספיקא דדינא, ומ"מ נראה שאין לזוז מפסק השו"ע אחרי שדעת רב האי גאון והרי"ף ורמב"ם דלהלכה כחכמים וכו'" עיי"ש.

אבל אחר המחי"ר ואחר נשיקת כף ידו זה לא נכון מהטעם הפשוט שכל מה שהראשונים כתבו שהעדפה ע"י הדחק זה שייך לבעל זה במלאכות שהיא חייבת בהם כטווה בצמר וכדו' אבל במלאכות של היום פקידות ומורות וגננות זה נקרא העדפה ע"י הדחק ויהיה שייך לה וזה פשוט. אבל ראיתי למרן הגרש"ז אויערבאך במנחת שלמה (ח"ג סי' קג אות כב) שדן אם במשכורתה של האשה האם היא שייכת לבעל או לאשה ובתוך דבריו הוא טוען שהיום זה לא העדפה ע"י הדחק וזה שייך לבעל ובפרט שיש להם חשבון משותף שהיא מוסרת הכל לבעל. על כל פנים מידי ספק לא יצאנו, והמעביד מכיון שהוא מוחזק בכסף יכול לטעון קים לי כהפוסקים שאומרים שמלאכות של היום אינם נכללים בתקנת חכמים שמעשה ידיהן לבעליהן אלא שלהן ולכן המעביד יכול לעכב את משכורתה.

מסקנה: המעביד רשאי לעכב את משכורתה של האשה.

בברכה
יגאל אלון

מטרות העמותה

כולל אברכים | לימוד טעמי המקרא | בית הוראה | לימוד שירת הבקשות לילדים | קמחא דפסחא